Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

26. november 2015*

Eelotsusetaotlus — Direktiiv 2002/22/EÜ — Elektroonilised sidevõrgud ja -teenused — Kasutajate õigused — Abonentide õigus leping lõpetada ilma leppetrahvita — Tariifide muutmine lepingutingimustest tulenevalt — Tasu suurendamine tarbijahinna tõusu puhul

Kohtuasjas C-326/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberster Gerichtshof'i (Austria kõrgeim kohus) 28. aprilli 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 7. juulil 2014, menetluses

Verein für Konsumenteninformation

versus

A1 Telekom Austria AG,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kolmanda koja president L. Bay Larsen neljanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud J. Malenovský, M. Safjan (ettekandja), A. Prechal ja K. Jürimäe,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: ametnik I. Illéssy,

arvestades kirjalikus menetluses ja 30. aprilli 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Verein für Konsumenteninformation, esindaja: *Rechtsanwalt* S. Langer,

— A1 Telekom Austria AG, esindaja: *Rechtsanwalt* M. Hasberger,

— Belgia valitsus, esindajad: J. Van Holm ja M. Jacobs,

— Euroopa Komisjon, esindajad: G. Braun ja L. Nicolae,

olles 9. juuli 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv) (EÜT L 108, lk 51; ELT eriväljaanne 13/29, lk 367), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT L 337, lk 11, edaspidi „direktiiv 2002/22"), artikli 20 lõiget 2.

2 Taotlus on esitatud Verein für Konsumenteninformation'i (tarbijainfo ühendus, edaspidi „tarbijainfo ühendus") ja A1 Telekom Austria AG (edaspidi „A1 Telekom Austria") vahelises kohtuvaidluses viimase poolt tarbijatega sõlmitud lepingutes väidetavalt õigusvastaste tingimuste kasutamise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2002/22

3 Direktiivi 2002/22 põhjenduste 30 ja 49 kohaselt:

„(30)
Lepingud on kasutajatele ja tarbijatele oluline vahend, et tagada teabe minimaalne läbipaistvus ja õiguskindlus. […] Vahetu telefoniteenuse osutajaga sõlmitud lepingulise suhte puhul peaks tarbijatele olema tagatud õiguskindluse miinimumtase, mis eeldab, et lepingus on kindlaks määratud lepingutingimused, teenuse kvaliteet, lepingu ja teenuse lõpetamise tingimused, kompensatsioonimeetmed ja vaidlusküsimuste lahendamine. […] Hindade, tariifide ja tingimuste läbipaistvuse tagamise meetmed suurendavad tarbijate võimalusi teha neile sobivaim valik ja seega saada konkurentsist võimalikult suurt kasu.

[…]

(49) Käesolevas direktiivis tuleks sätestada tarbijakaitse elemendid, sealhulgas selged lepingutingimused ja vaidlusküsimuste lahendamine ning tariifide läbipaistvus tarbijate jaoks. […]"

4 Direktiivi I peatükis „Reguleerimisala, eesmärgid ja mõisted" sisalduvas artiklis 1 on sätestatud:

„1. [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta d]irektiivi 2002/21/EÜ [elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) (EÜT L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 13/029, lk 349)] raames käsitleb käesolev direktiiv elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkumist lõppkasutajatele. Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada tulemusliku konkurentsi ja valikuvabaduse abil kogu ühenduses hea kvaliteediga üldkasutatavate teenuste kättesaadavus ja käsitleda asjaolusid, mille puhul turg ei rahulda tulemuslikult lõppkasutajate vajadusi. Käesolev direktiiv sisaldab samuti sätteid lõppseadmete teatud aspektide kohta, sealhulgas sätteid, mille eesmärk on hõlbustada puuetega lõppkasutajate juurdepääsu nendele.

2. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse lõppkasutajate õigused ja üldkasutatavaid elektroonilisi sidevõrke ja -teenuseid pakkuvate ettevõtjate vastavad kohustused. Seoses universaalteenuse pakkumise tagamisega avatud ja konkurentsile rajatud keskkonnas määratletakse käesolevas direktiivis kindlaksmääratud kvaliteediga teenuste miinimumkogum, millele on juurdepääs kõigil lõppkasutajatel teatavale riigile iseloomulike tingimuste seisukohast vastuvõetava hinnaga, ilma et see moonutaks konkurentsi. […]"

5 Direktiivi IV peatükk „Lõppkasutajate huvid ja õigused” sisaldab muu hulgas artiklit 20, milles on ette nähtud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et üldkasutatava sidevõrgu ühenduse teenuseid ja/või üldkasutatavaid elektroonilisi sideteenuseid tellides on tarbijatel ja taotluse korral teistel lõppkasutajatel õigus sõlmida leping sellist ühendust ja/või teenuseid pakkuva ettevõtja või pakkuvate ettevõtjatega. Lepingus esitatakse selgel, arusaadaval ja kergesti kättesaadaval kujul vähemalt järgmised andmed:

[...]

d) hindade ja tariifide üksikasjad, võimalused ajakohase teabe saamiseks kõigi kasutatavate tariifide ja hooldustasude kohta, pakutavad makseviisid ning makseviisist olenevad kulude erinevused;

[...]

2. Liikmesriigid tagavad, et abonendil on õigus leping lõpetada leppetrahvita pärast seda, kui talle on teatatud elektroonilisi sidevõrke ja/või -teenuseid pakkuva ettevõtja kavandatavast lepingutingimuste muutmisest. Abonentidele teatatakse igast sellise muudatuse tegemisest piisavalt vara ette (vähemalt kuu aega varem) ja samal ajal teavitatakse neid õigusest leping leppetrahvita lõpetada, kui uued tingimused ei ole neile vastuvõetavad. Liikmesriigid tagavad, et riikide reguleerivatel asutustel on võimalik täpsustada teatamise vormi.”

6 Direktiivi artikli 21 lõike 1 kohaselt:

„Liikmesriigid tagavad, et riikide reguleerivatel asutustel oleks võimalik kohustada üldkasutatavaid elektroonilisi sidevõrke ja/või üldkasutatavaid elektroonilisi sideteenuseid pakkuvaid ettevõtjaid avaldama läbipaistvat, võrreldavat, piisavat ja ajakohast teavet kehtivate hindade ja tariifide, lepingu lõpetamisega seotud kulude ning standardtingimuste kohta, mis on seotud lõppkasutajate ja tarbijate juurdepääsuga osutatavatele teenustele ning teenuste kasutamisega vastavalt II lisa sätetele. Selline teave avaldatakse selgel, arusaadaval ja kergesti kättesaadaval kujul. Riikide reguleerivad asutused võivad määrata lisanõuded selle kohta, millises vormis tuleb selline teave avaldada.”

Austria õigus

7 2003. aasta elektroonilise side seaduse (Telekommunikationsgesetz 2003, *Bundesgesetzblatt*, edaspidi „*BGBl.*”, I 70/2003, edaspidi „elektroonilise side seadus”) § 25 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Sidevõrkude ja -teenuste ettevõtjad peavad koostama lepingute tüüptingimused, mis kirjeldavad nii pakutavaid teenuseid kui ka nende osutamise eest makstava tasu arvutamise korda. Tüüptingimused ja tasu arvutamise kord tuleb enne teenuse osutamisega alustamist esitada reguleerivale asutusele ja avaldada sobival viisil.

(2) Tüüptingimuste ja tasu arvutamise korra muudatused tuleb enne jõustumist esitada reguleerivale asutusele ja avaldada sobival viisil. Kui muudatused ei ole abonentidele ainult soodsad, kehtib kahe kuu pikkune teatamis- ja avaldamistähtaeg. Eespool sätestatu ei mõjuta tarbijakaitseseaduse […] ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse sätteid.

(3) Selliste muudatuste peamine sisu, mis ei ole abonentidele ainult soodsad, edastatakse neile kirjalikult, näiteks perioodiliselt esitatavale arvele trükituna, hiljemalt üks kuu enne muudatuste jõustumist. Teade abonendile peab sisaldama viidet muudatuste jõustumise ajale ja sellele, et tal on õigus leping kuni muudatuste jõustumiseni üles öelda leppetrahvita. […] Sidevõrkude ja -teenuste

ettevõtjate lepingu tüüptingimuste ja tasu arvutamise korra muudatused, mis kehtestatakse üksnes reguleeriva asutuse poolt selle sätte alusel antud määruse alusel ja ei ole teenuse kasutajatele ainult soodsad, ei anna abonentidele õigust lepingut üles öelda leppetrahvita.

[...]

(5) Tasu arvutamise korda puudutavad sätted peavad sisaldama vähemalt:

[...]

2. andmeid selle kohta, milliste vahendite kaudu on võimalik saada teavet kõikide kehtivate tariifide ja hooldustasude kohta;

[...]"

8 2000. aasta riiklikus statistikaseaduses (Bundesstatistikgesetz 2000, *BGBl.* I, 163/1999) on ette nähtud, et Austria Statistikaameti (Statistik Österreich) ülesandeks on muu hulgas kindlaks määrata tarbijahinnaindeks.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

9 Tarbijainfo ühendusel on vastavalt Austria õigusnormidele õigus esitada kollektiivhagi seadusest tulenevaid keelde rikkuvate või heade kommetega vastuolus olevate tüüptingimuste kasutamise lõpetamisele kohustamiseks.

10 A1 Telekom Austria, kes pakub sideteenust Austrias, kasutab suhetes tarbijatega tüüptingimusi.

11 Nendes tingimustes on muu hulgas ette nähtud, et kui „tasu arvutamise korras või eraldi lepingus [on] kokku lepitud tasu korrigeerimine vastavalt indeksi muutustele" „[on] A1 [Telekom Austria] õigustatud suurendama tasu järgmiseks kalendriaastaks vastavalt tarbijahinnaindeksi tõusule", olles samal ajal „kohustatud [selle] indeksi langust järgima ja vähendama asjaomaseid tasusid vastavalt [indeksi] alanemisele. A1 [Telekom Austria] teavitab kliente igasugustest muudatustest kirjalikult".

12 Lisaks on nendes tüüptingimustes ette nähtud, et „[k]ui lepingutingimusi ei muudeta ainult kliendi kasuks, siis sellised muudatused, mida ei kohaldata üksnes uute klientide suhtes, avaldab A1 [Telekom Austria] kaks kuud enne muudatuste jõustumist. Kui lepingutingimusi ei muudeta ainult kliendi kasuks, […] teavitatakse kliente selliste muudatuste sisust vähemalt üks kuu enne nende muudatuste jõustumist kirjalikult, näiteks arvele trükitud teksti kaudu. Teade muudatuste sisu kohta peab sisaldama viidet kliendi õigusele leping leppetrahvi maksmata üles öelda ja ülesütlemise tähtaega".

13 Ühtlasi on tüüptingimustes ette nähtud, et „[t]asude muutmine kokkulepitud indeksi alusel ei anna õigust lepingu erakorraliseks ülesütlemiseks".

14 Tarbijainfo ühendus esitas hagi Handelsgericht Wien'ile (Viini kaubanduskohus) A1 Telekom Austria vastu nõudes kohustada viimast lõpetama tüüptingimustes eespool nimetatud tingimuste kasutamine.

15 Nimelt võib A1 Telekom Austria tarbijainfo ühenduse arvates suurendada tasu õiguspäraselt ainult siis, kui tarbijale antakse seejuures õigus leping erakorraliselt üles öelda.

16 Kuna Handelsgericht Wien (Viini kaubanduskohus) rahuldas 25. oktoobri 2012. aasta otsusega tarbijainfo ühenduse hagi, esitas A1 Telekom Austria selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Oberlandesgericht Wien'ile (Viini kõrgeim piirkondlik kohus).

17 Oberlandesgericht Wien (Viini kõrgeim piirkondlik kohus) muutis 16. mai 2013. aasta otsusega alama astme kohtu otsust osaliselt. Tarbijainfo ühendus ja A1 Telekom Austria esitasid mõlemad Oberlandesgericht Wieni otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

18 Kuna Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim kohus) leidis, et põhikohtuasjas otsuse langetamiseks tuleb tõlgendada direktiivi 2002/22, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi 2002/22 artikli 20 lõikes 2 sätestatud õigus, mille kohaselt võivad abonendid lepingu ilma leppetrahvita lõpetada pärast seda, kui neile on „teatatud lepingutingimuste kavandatavast muutmisest", on ette nähtud ka juhul, kui tasude korrigeerimine tuleneb lepingutingimustest, mis näevad juba lepingu sõlmimisel ette, et edaspidi korrigeeritakse (suurendatakse või vähendatakse) tasusid vastavalt objektiivse tarbijahinnaindeksi muutumisele, mis kajastab raha väärtuse muutumist?"

Eelotsuse küsimuse analüüs

19 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2002/22 artikli 20 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et elektrooniliste sidevõrkude või -teenustega seotud teenuste pakkumise eest makstava tasu muutmine, mis toimub teenust pakkuva ettevõtja tüüptingimustes sisalduva tasu korrigeerimise tingimuse alusel, milles on ette nähtud, et selline muudatus toimub riikliku asutuse poolt arvutatud objektiivse tarbijahinnaindeksi alusel, kujutab endast „lepingutingimuste muutmist" selle sätte tähenduses, mis annab abonendile õiguse lõpetada leping ilma leppetrahvita.

20 Kõigepealt tuleb märkida, et direktiivi 2002/22 eesmärk on luua ühtne reguleeriv raamistik, mis tagaks elektroonilise side valdkonnas universaalteenuse osutamise, see tähendab määratletud miinimumteenuste osutamise kõigile lõppkasutajatele vastuvõetava hinnaga. Vastavalt selle direktiivi artikli 1 lõikele 1 on direktiivi üks eesmärk tagada tulemusliku konkurentsi ja valikuvabaduse abil kogu Euroopa Liidus hea kvaliteediga üldkasutatavate teenuste kättesaadavus (vt selle kohta kohtuotsus Base jt, C-389/08, EU:C:2010:584, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Direktiivi 2002/22 IV peatüki sätete eesmärk on kaitsta lõppkasutajate huve ja õigusi.

22 Liidu seadusandja on selle direktiivi põhjenduses 30 täpsustanud, et üldkasutatava sidevõrguga või üldkasutatava elektroonilise sideteenusega ühinemiseks sõlmitud lepingud on kasutajatele ja tarbijatele oluline vahend, et tagada teabe minimaalne läbipaistvus ja õiguskindlus. Direktiivi põhjenduses 49 on liidu seadusandja ühtlasi viidanud tariifide läbipaistvusele tarbijate jaoks. Sellega seoses on direktiivi artikli 20 lõike 1 punktis d ette nähtud, et lepingus esitatakse selgel, arusaadaval ja kergesti kättesaadaval kujul eelkõige üksikasjad hindade ja tariifide kohta ja vahendid, mille abil on võimalik saada asjakohast teavet kõigi kohaldatavate tariifide ja hooldustasude kohta.

23 Ka tagavad liikmesriigid vastavalt direktiivi 2002/22 artikli 21 lõikele 1, et riikide reguleerivatel asutustel oleks võimalik kohustada üldkasutatavaid elektroonilisi sidevõrke ja/või üldkasutatavaid elektroonilisi sideteenuseid pakkuvaid ettevõtjaid avaldama läbipaistvat, võrreldavat, piisavat ja ajakohast teavet eelkõige kehtivate hindade ja tariifide, lepingu lõpetamisega seotud kulude ning standardtingimuste kohta, mis on seotud lõppkasutajate ja tarbijate juurdepääsuga osutatavatele teenustele ning teenuste kasutamisega. Selline teave avaldatakse selgel, arusaadaval ja kergesti kättesaadaval kujul.

24 Direktiivi artikli 20 lõikes 2 on liikmesriikidele pandud samuti kohustus tagada, et abonendil on õigus lõpetada leping leppetrahvita pärast seda, kui talle on teatatud elektroonilisi sideteenuseid pakkuva ettevõtja kavandatavast lepingutingimuste muutmisest. Liikmesriigid peavad tagama, et abonentidele teatatakse muudatuste tegemisest piisavalt vara ette (vähemalt kuu aega varem) ja samal ajal teavitatakse neid õigusest leping leppetrahvita lõpetada, kui uued tingimused ei ole neile vastuvõetavad.

25 Eespool toodud sätteid arvestades tuleb märkida, et liidu seadusandja on tunnistanud, et elektroonilisi sideteenuseid pakkuvatel ettevõtjatel võib olla õigustatud huvi muuta enda teenuste hindu ja tariife (vt analoogia alusel kohtuotsus RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 46).

26 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest ja esitatud küsimusest, on käesolevas kohtuasjas A1 Telekom Austria tüüptingimustes sisalduvas vaidlusaluses lepingutingimuses ette nähtud tasu korrigeerimine viimase kalendriaasta objektiivse tarbijahinnaindeksi alusel, mille arvutab riiklik asutus, nimelt Austria Statistikaamet.

27 Eeltoodust nähtub, et selliselt lepingus ette nähtud tasu korrigeerimine, mille aluseks on selge, täpne ja üldsusele kättesaadav indekseerimise meetod, mis tuleneb riiklikusse sfääri kuuluvatest otsustest ja mehhanismidest, ei saa panna lõppkasutajat teistsugusesse lepingulisse olukorda, kui see, mis tuleneb lepingust, mille sisu määravad kindlaks vaidlusalust lepingutingimust sisaldavad tüüptingimused.

28 Järelikult ei saa pidada selliselt toimunud tariifi muutmist lepingutingimuste muutmiseks direktiivi 2002/22 artikli 20 lõike 2 tähenduses.

29 Eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2002/22 artikli 20 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et elektrooniliste sidevõrkude või -teenustega seotud teenuste pakkumise eest makstava tasu muutmine, mis toimub teenust pakkuva ettevõtja tüüptingimustes sisalduva tasu korrigeerimise tingimuse alusel, milles on ette nähtud, et selline muudatus toimub riikliku asutuse poolt arvutatud objektiivse tarbijahinnaindeksi alusel, ei kujuta endast „lepingutingimuste muutmist" selle sätte tähenduses, mis annab abonendile õiguse lõpetada leping ilma leppetrahvita.

Kohtukulud

30 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ, artikli 20 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et elektrooniliste sidevõrkude või -teenustega seotud teenuste pakkumise eest makstava tasu muutmine, mis toimub teenust pakkuva ettevõtja tüüptingimustes sisalduva tasu korrigeerimise tingimuse alusel, milles on ette nähtud, et selline muudatus toimub riikliku asutuse poolt arvutatud objektiivse tarbijahinnaindeksi alusel, ei kujuta endast „lepingutingimuste muutmist" selle sätte tähenduses, mis annab abonendile õiguse lõpetada leping ilma leppetrahvita.

Allkirjad